

ВЛАДИМИР ИГНАТОВСКИ
КОЙ ПЕЧЕЛИ ДЕЛОТО
КРАМЪР СРЕЩУ КРАМЪР?

chitanka.info

Огромната популярност на „Крамър срещу Крамър“ — и на книгата на Ейвъри Кормън, и на филма на Ричард Бентън, заснет по нея — е породена от реално съществуващи факти, от положението, в което се намира американското семейство, от кризата, която то изпитва. Книгата се появи в една удивително подходяща социално-психологическа ситуация... Разказът за разпадането на едно семейство, за трудния живот на Тед Крамър, останал сам с малкия си син, за перипетиите на юридическата битка, водена от родителите за детето, се оказа актуален. „Крамър срещу Крамър“ зафиксира една социална реалност, породена от промените в социалното равновесие между половете, от нарастващата вълна на движението за еманципация на американската жена.

Засега тези промени не засягат управляващата структура — по данни на движението за равни права на жените в Америка в началото на 80-те години в ръководните органи на нито една от 500-те най-големи компании няма жени, — но те са очевидни във всекидневния живот. Доказват го данните от социологичните проучвания, изследванията на учените — всичко говори за кризата, изживявана от семейството. В своята книга „Трета вълна“ американският социолог Алвин Тофлер подробно анализира онова, което той нарича „нуклеарно семейство“ и което дефинира като „работещ съпруг, майка-домакиня и две деца“. Тофлер твърди, че в началото на 80-те години само 7% от населението на Америка продължава да живее в рамките на традиционното „нуклеарно семейство“. Преобладаващата част от американците отказва да се придържа повече към този тип организация на семейния живот, просъществувала в продължение на векове.

Центробежните сили придобиват най-различен облик. Все повече американки напускат семейното огнище и търсят социална изява: в началото на 80-те години четири от всеки шест съпруги работят извън къщи. Все по-често явление са двойките, които по една или друга причина отказват да сключат брак; според списание „Futurist“ за времето от 1970 до 1978 година техният брой се е удвоил. А за същото време осем пъти е нараснал броят на младите хора, които отказват да встъпят в брак — било заради образованието, било заради кариерата си. И тук жените между 20–30 години, избягващи семейните връзки, са два пъти повече от мъжете.

Данните от социологичните анкети сочат изменения дори в отношението към децата: ако в 1960 година само 20% от омъжените американки на възраст до 30 години не са имали деца, за петнадесет години техният брой е нараснал с 60%. А ситуацията, превърнала се в основа на повествованието на „Крамър срещу Крамър“ — самотните родители, — е все по-разпространена: в началото на осмото десетилетие всяко седмо дете в Америка се отглежда и възпитава от един родител, а за големите градове тази цифра е още по-голяма — всяко четвърто.

Следователно книгата на Ейвъри Кормън, а след това и филмът се докоснаха до една особено чувствителна точка на съвременния живот. Опитвайки се да обясни явлението, Алвин Тофлер предлага следното построение: мъжът или онзи, който изпълнява ролята на глава на семейството, е разположен в епохата на индустриализма — той продава своя наеман труд, неговите усилия имат паричен еквивалент, докато жената се намира в епохата на аграрната цивилизация — нейният труд няма паричен еквивалент, произведените продукти и услуги се потребяват в затвореното семейно „стопанство“. А съществуването на два исторически различни „начина на производство“ в рамките на семейството не може да не доведе до появата на напрежения, които в последна сметка да не разрушат брака.

Темата „уимен’слиб“ (от — либерейшън) е особено актуална в САЩ. Процесът, разбира се, има различни измерения: от организираното, съзнателно движение на борбата за равни права на жените до спонтанния бунт, до неосъзнатото недоволство. „Крамър срещу Крамър“ предлага един обективен, почти документален репортаж на зараждането на това недоволство и проследява последиците от него. Джоуана Крамър не е единичен случай: „Джоуана намери статии от разни списания, в които се описваше нейното положение. Тя не беше ненормална. Да си майка и да си седиш в къщи, не беше лесно. И други майки, или поне някои, се чувствуваха като нея. Беше досадно, тя имаше право да се сърди и не беше единствена...“ Подобни размисли можеш да срещнеш в огромно количество в книгите, списанията, вестниците на Америка.

Интерпретацията на Ейвъри Кормън на този толкова актуален проблем има своите особености. Тук е мястото да се каже, че тя в значителна степен се отличава от крайния филмов продукт, но това ще

забележи всеки внимателен читател. Ейвъри Кормън добросъвестно и точно регистрира състоянието на своите герои и на тяхната връзка. И в точността на това регистриране поразително се откроява емоционалната пустиня, в която те живеят. Техният брак не е плод на голяма любов или силно духовно влечение. Връзките им — и преди брака, и след неговото разпадане — сполучливо са окачествени от една от героините на романа като „сериини връзки“ — хората просто преминават през нечий живот, без някой да се задържи по-дълго... Тед Крамър се оказва само един от поредицата — Бил, Уолт, Стан, Джеф, Майкъл... „Не можеше да се приеме, че Джоуана Стърн бе избрала Тед Крамър като единствения мъж, за когото трябваше да се омъжи. Важното за Тед бе, че в определен момент тя го предпочете пред другите взаимозаменяеми мъже, с които се срещаше, и беше решила да вижда него по-често, отколкото останалите...“

Джоуана и Тед Крамър живеят в удивително тесен свят. Те нямат приятели, нямат емоционални контакти, нямат особени интереси. Техният живот е низ от делнични занимания, неговото описание удивително напомня каталог на универсален магазин, където всяка вещ има своята цена. Не е учудващо, че в този безрадостен начин на съществуване семейството се пропуква твърде лесно. Особеното в „Крамър срещу Крамър“ е, че инициаторът на кризата е съпругата — Джоуана е тази, която напуска семейството. Тя заявява, че тръгва да търси собствената си личност и възможности. Но повествованието не се занимава с нея. В центъра на вниманието е съпругът Крамър.

Социалните процеси в САЩ през последните години всъщност поставиха мъжа в една твърде деликатна ситуация. Доста дълго мъжът бе защитен, подобно на рак-пустинник, в своята здрава черупка на дома-крепост, работното място и позицията на икономическа опора на семейството. Икономическата самостоятелност на жената, нейната социална активност промениха положението и извадено изпод черупката, тялото на рака-пустинник се оказа твърде меко и лесно ранимо, а нова защитна броня се създава бавно и трудно. И Тед Крамър е принуден да изпита върху собствените си плещи края на патриархата, да изпита съмнителното удоволствие да бъдеш жена в съвременното американско общество. Той се оказва насилствено поставен в ролята, обикновено изпълнявана от съпругата, и това се оказва нова и много трудна роля. Тед изпитва какво означава грижата

за семейството, затрудненият „социален живот“, ако използваме термина на автора на „Крамър срещу Крамър“, ограничените възможности за контакти и т.н. и т.н. Всичко онова, което е задушавало неговата съпруга, се стоварва върху му.

Актуалността на романа обаче не се измерва само с правдивостта на сюжета и достоверността на проблемите. Тя е огледало на една комплексна криза: криза житейска, духовна и социална. И благополучният завършек на романа не е в състояние да затвори очите на когото и да било за всички проблеми, стоящи вън от тясната сюжетна линия.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.